

Kate Raworth: doughnut economics

De Britse econome Kate Raworth is er van overtuigd dat het algemeen economisch streven - het Bruto Nationaal Product moet blijven groeien om van een gezonde economie te spreken – een achterhaald en verderfelijk idee is. Het moet worden vervangen door een model waarbij de grenzen worden bepaald door wat de mens nodig heeft en wat de wereld duurzaam kan bieden.

In H 1 komt Kate vrijwel direct tot de kern van haar verhaal.

In “het weggagen van de koekoek” laat ze de kracht zien van het begrip “economische groei”. Onder druk van de financiële crisis van 2008 en de Occupy-beweging, zoek politici meer inspirerende beelden van sociale en economische groei. Ze komen met “blijvende groei”, “evenwichtige groei”, “slimme, duurzame en inclusieve groei”. Het is allemaal goed, zolang als er maar groei is. Vervolgens vraagt Kate ons: moeten we nou lachen of huilen? Eerst huilen, zegt ze, vanwege het gebrek aan op zo’n kritiek moment in de geschiedenis van de mens. Dan lachen, want als politici zich verplicht voelen zoveel kwalificaties te vinden om aan de groei van het BBP (bruto binnenlands product) zo’n zweem van legitimiteit te geven, dan is het duidelijk dat het hoog tijd is dit koekoeksideaal met overtuiging uit het nest te werken.

“Van BBP naar de donut” beschrijft hoe de term BBP de betekenis kreeg van een makkelijk meetbare manier om de stand van de economie te meten. Toen het eenmaal algemeen ingang had gevonden, was het niet meer dan normaal dat het een stijgend cijfer moest zijn. Kate stelt voor dat de G20 Ministers van Financiën eens bij elkaar zouden moeten komen om een wereldwijd financieel systeem te ontwerpen dat ons de donut binnen zou kunnen leiden; dat zouden nog eens gesprekken zijn die de wereld veranderen.

Dan laat ze de evolutie van de schaal zien van het woord “economie”, te beginnen in het oude Griekse economie van het huishouden, om even later te verschijnen als de economie van de stadstaat voordat het de sprong naar voren van bijna 2000 jaar maakt naar Schotland waar Adam Smith zich toelegde op natiestaten.

Vervolgens legt zij uit waarom de donut die ze ontwikkelde misschien goed voor ons uitpakt. De donut heeft een binnen- en een buitenring.

De **binnenring** vertegenwoordigt de minimale sociale basis; als we daaronder komen, dan heeft de mensheid tekorten in de essentiële voorzieningen, zoals een behoorlijke huisvesting, voldoende voedsel, schoon water en sanitair, scholing, gezondheidszorg, toegang tot energie.

Niemand hoort in deze basiszaken iets tekort te komen. Sinds het midden van de 20^e eeuw hebben wereldwijde economische ontwikkelingen er voor gezorgd dat miljoenen mensen zich aan deze tekorten hebben ontworsteld. Er is nu meer gelijkheid tussen mannen en vrouwen, meer mensen hebben voldoende te eten en kunnen schoon water drinken en hebben een grotere politieke stem. Maar deze economische ontwikkeling heeft er ook voor gezorgd dat het gebruik door de mens van de hulpbronnen en grondstoffen van de aarde enorm is toegenomen en de laatste tijd zelfs verdubbeld is door de snelle groei van de wereldwijde middenklasse, maar ook door grondstof-intensieve leefstijlen van de landen met hoge inkomens. Dit noemen wij “De grote versnelling”. Tussen 1950 en 2010 is de wereldbevolking bijna verdrievoudigd, het werkelijke wereld-BBP verzevenvoudigd, zoetwaterverbruik meer dan verdrievoudigd, energieverbruik zeven keer zo groot geworden en kunstmestgebruik meer dan vertienvoudigd.

Will Steffen concludeerde: “Binnen de tijd van een mensenleven is de mens een geologische kracht op planetaire schaal geworden.” De planeet staat onder druk. In de laatste 12.000 jaar, het Holoceen, hebben we warmere en stabielere omstandigheden op aarde dan daarvoor. Onze manier van leven kon zich ontwikkelen tot een betrekkelijk comfortabele. Maar sinds de mensheid de enige aanjager van planetaire veranderingen op deze grote schaal is geworden, noemen we deze tijd het “antropoceen”.

Dan komt de **buitenste ring** in beeld; deze beschrijft de buitengrenzen als het ecologisch plafond van de donut. Deze grenzen drukken we uit in begrippen als: luchtvervuiling, vermindering biodiversiteit, verzuring van de oceanen, zoetwateronttrekking, enz., enz. Het zijn de limieten waar we niet overheen mogen gaan om niet nog meer druk op de planeet te leggen, willen we de stabiliteit van ons huis veiligstellen. De buitenring en de binnenring zijn, het is te begrijpen, zeer nauw met elkaar verbonden. Wetenschappers hebben negen kritische processen beschreven die de stabiliteit van de aarde regelen. Zij vroegen hoeveel druk de aarde kan hebben voordat de stabiliteit die zij had in gevaar wordt gebracht. Deze grenzen van de planeet worden uitgedrukt door een aantal indicatoren (aantallen op het hoogste niveau), waarvan de interpretatie natuurlijk afhankelijk is van bepaalde onzekerheden en plaatselijke verschillen die moeten worden onderzocht:

1. Houd de concentratie CO₂ beneden 350ppm; het is nu boven de 400 en stijgende en veroorzaakt een warmer, droger klimaat en stijging van de zeespiegel; veel soorten fijnstof zijn hier niet meegenomen;
2. Beperk grondconversie en zorg er voor dat 75% van het ooit beboste land bos blijft; het cijfer is nu 62% en daalt;
3. Voeg niet meer dan 62 miljoen ton nitraat en
4. niet meer dan 6 miljoen ton fosfor per jaar toe aan de bodem; synthetische meststoffen worden verspreid op meer dan twee keer het veilige niveau;

Als gevolg hiervan is de biodiversiteit dramatisch achteruit gegaan. Kate noemt het halveren van de aantallen zoogdieren, vogels, reptielen, amfibieën en vissen sinds 1970. Wij kennen bovendien recente publicaties die spreken van 75% daling in aantallen insecten.

Deze grenzen geven het beste beeld van alles dat we tot nu toe hebben gezien van wat er nodig zal zijn, willen we het holoceen laten voortbestaan, in het door mensen gedomineerde antropogeen.

Daarna beschrijft zij een aantal tussenverbindingen tussen de binnen- en de buitenring, voordat zij besluit in het hoofdstuk met de titel: "Can we live without the doughnut?", door de vijf sleutelfactoren te beschrijven.

1. Bevolking; hoe groter het aantal mensen, des te meer grondstoffen we nodig hebben. Eén uiterst belangrijke goede boodschap die we allemaal goed moeten beseffen: de bevolkingsgroei wereldwijd daalt scherp, niet door hongersnood of ziekte, maar vanwege het succes in de investeringen in baby- en kindzorg, onderwijs voor meisjes, gezondheidszorg voor vrouwen rond geboorteregeling, enz. De boodschap is duidelijk: de meeste effectieve manier om de omvang van de menselijke bevolking te stabiliseren is er voor te zorgen dat iedereen kan leven zonder ontbering, dus boven de sociale basis.
2. Verdeling; de schaal van de wereldwijde inkomensongelijkheid (Amerikaans cijfer van 1 januari: aantal USA ceo's verdient ruim 200 keer zoveel als gewone werknemers uit hun bedrijven) trekt de verantwoordelijkheid voor de uitstoot van broeikasgassen ook helemaal scheef: de bovenste 10% uitstoters genereren ongeveer 45% van alle uitstoot, de onderste 50% van de mensen dragen maar zo'n 13% bij. Rond 13% van de mensen wereldwijd zijn ondervoed, maar het zou maar 3% van de voedselvoorraad in de wereld vragen om ze behoorlijk te voeden. 30 tot 50% van al het voedsel in de wereld gaat na de oogst verloren, verspild in wereldwijde voedselketens.
3. Onze ambities; 70% van de mensen wil rond 2050 in de stad wonen. Ook worden we overgehaald meer geld te besteden aan dingen die we niet nodig hebben. Met de snel groeiende middenklasse in de wereld, zullen de leefstijlen die we nastreven een duidelijke invloed hebben op onze gezamenlijke druk op de grenzen van de planeet.
4. Technologie; die is nodig om te voldoen aan de vele eisen van de mens t.a.v. huisvesting, transport, water, sanitair, voedsel en energie in een toenemende verstedelijking, maar dit stelt ons voor veel vragen. Kan de technologie ze allemaal

beantwoorden? Kate stelt geen vraag bij de drang van mensen naar de stad te trekken. Naarmate het buitengebied leger en leger wordt, en in Nederland veel boeren hun kostje opgeven, komt de vraag wie het voedsel zal verbouwen dat we nodig hebben?

Kate vraagt zich af of dit kan gebeuren op manieren die helpen om CO₂ in de grond te bewaren en tegelijk in goede banen te voorzien. Mist ze hier een punt?

5. Governance, bestuur; we zullen beheers- en bestuursvormen moeten ontwerpen die geschikt zijn om de uitdagingen aan te gaan die horen bij de diepe politieke geschilpunten die horen bij gevestigde belangen en verwachtingen van zowel gemeenschappen, grote bedrijven als landen. De wereldschaal van onze economie vereist beheersstructuren die de druk van de mens op de grenzen van onze planeet kunnen verlagen. In de 21^e eeuw moeten we veel effectievere vormen van beheer en bestuur, op iedere schaal, scheppen dan ooit tevoren.